

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R. P. Adami Contzen E Societate Iesv, SS. Theol. Doct.
Commentaria In Qvatvor Sancta Iesv Christi Evangelia**

Contzen, Adam

Coloniæ Agrippinæ, M.DC.XXVI

vers. 2. 3. 4.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-82999](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-82999)

nullo autem effectu, qui enim ipsi missi non fuerunt, quæ auctoritate alios mittere poterunt? Nec vero presbyterii est vlla in missione potestas, quis enim illud vocavit, quis ordinavit, quis potestatem Episcopos faciendi donavit? Tota igitur missionum congregies contra ius divinum est, & ipso facto nullum, irritamque: non minus, quam rebellio magnarum, creatio directorum, acta directorum, comitiorum habendorum presumptio, atque adeo novi regis electio. Nec vlllo modo satisfacere possunt. Non enim fuit Ecclesia Calviniana ante Zwinglium, non igitur præconem vocare potuit, à se ergo venit. Signis igitur, & virtutibus ostendere oportuit, à Deo se missum.

VERSUS 2. 3. 4.

*Duodecim autem Apostolorum no-
 mina, sunt hæc : Primus Simon,
 qui dicitur Petrus, & Andreas
 frater eius, Iacobus Zebedæi, &
 Ioannes frater eius, Philippus &
 Bartholomæus, Thomas & Mat-
 theus publicanus, & Iacobus Al-
 phei, & Thaddæus, Simon Cana-
 næus, & Iudas Iscariotes, qui &
 tradidit eum.*

QVÆSTIO I.

Quomodo Primus Simon Petrus?

§. I. **A** Duerfarij Ecclesiastica Hierarchia, & ordi-
nationis diuinæ interturbatores, varias con-
fingunt causas, cur primo loco ponatur. Piscator ait ef-
fe *ἀνταρχὸν ὄντων*, quod *Primus* sit vocatus, non enim ad-
ditur: *Secundus, tertius*. Id vero idcirco fieri quod pri-
mus sit vocatus. Non tamen verum est, quod ipse pu-
tat: quoniam & Beza in errore est, idco primū vocari quia
tunc primus vocatus: Nam Andreas prior est vocatus,
Ioan. 1. 40. & 41. *Ille enim inuenit Petrum & adduxit ad
Iesum*. Insuper tamen Beza, & vt Pontificem loco pel-
las, Petro *πρῶτον* abrogare conatur [Primus,
ἴσχυς, πρῶτος]. Quid si hoc vocabulum ab aliquo ad-
ditum est, qui Petri primatum vellet stabilire, nihil
enim sequitur, quod cohereat. Sed tamen hoc idem
obseruauimus alibi vsurpatum similitudine, vt dice-
mus Marc. 3. 16. Sed & reperimus ita scriptum in om-
nibus exemplaribus, & Theophyl. Romano, qui di-
serte admonet Primū idcirco referri Petrū & An-
dream, quod essent *πρωτοκληστοι*. In hoc autem ordine
nihil mysterij latere, vel illud declarat, quod Marc. 3.
& Luc. 6. idem priorus ordo non obseruatur: & hoc
etiā loco in veterē translatione Philippus & Bar-
tholomæus Iacobo & Ioanni præponuntur. Sed & apud
Paulum ipsum Gal. 2. 9. Iacobus Petro præ-
ponitur: vt plane sint ridiculi, qui volunt hoc argu-
mento tyrannidem Antichristi confirmare: etiam si
primatum inter Apostolos libenter concedimus
Petro, sed ordinis inter pares, non gradus supra infe-
riores.]

Repondeo maleuolam esse Bezzæ suspensionem :
ne dicam impiam, quæ scætorum facta scripturam corri-
git. Cum enim in omnibus Lariis, Syris, atque adeo
omnibus Græcis sit particula, $\pi\epsilon\omega\rho\sigma$, hominis infi-
delis est in dubium vocare, quod hactenus omnibus

Ecclesia legit. Nullam enim ullius linguæ exemplar ostendere potest, in quo non legatur *πῶρ* & in Syro קרמורין *Kadmahun*, non igitur odio pontificis eo est procedendum, ut verbum Dei mutletur.

§. 2. Caluinus moderatius: nec enim scripturam
inficiatur, nec primatum inter Apostolos Petro de-
trahit, tantum in totum orbem eius iurisdictionem
negat pertingere. [Infulse, inquit, Romanenses pri-
matum suum hinc eliciunt. Primum inter Apostolos
fuisse Simonem Petrum libenter fatemur: Sed quod
inter paucos homines valuit, ad totum orbem exten-
dere nullaratio patitur. Adde quod qui primus nu-
meratur, non ideo protinus inter suos collegas domi-
nium habet, iam ut omnia illis quæ postulat de Pe-
tro demus, donec impios & sacrilegos apostatas Pe-
tri successores esse probent, eius dignitas nihil ad Ro-
manam sedem.]

Non extorquet nobis illud testimonium infusus arguator. Nos enim Petri primatum, hoc ipso quod inter Apostolos fuit, ad vniuersum orbem extendimus: Nam Apostolus cura totius orbis, cum potestate spiritali commissa est, eius igitur potestas qua in omnes totius orbis pastores fuit, etiam in omnem orbem fuit. Quos enim ille paucos homines agnoscit, nos vero eos velut totius Ecclesie Patriarchas veneramus, quibus qui praestit, etiam toti Ecclesiae praestit. Ipse Caluinus Patriarchis Apostolos cofert [Postea ait, factum est Sion sceptrum virtutis filij sui longius emitteret, vt manerent ex fonte illi quilibet irrigarent quatuor mundi plagas. Tunc vndique Deus Isaacem suum collegit, vt coalescerent in vnu corpus non tantum dispersa & lacerata membra, sed homines qui ante profus alieni fuerant a populo Dei. Non ergo frustra Dominus duodecim veluti Patriarchas constituens, Ecclesiae renouationem testatus est.]

Petrus igitur cum sit Patriarcharum quidam Patriarcha, seu primus Patriarcharum, eius dignitatem toto orbe eminentissimam esse conficitur. Atque hoc ipso quod supereminet Apostolis, eorum etiam subditis, quibusque praefectus est.

§. 3. Alterum Caluini *κενός* est: Non ideo Petro dominium concedi, et ille primus sit. Respondet, abuti illum nomine Domini, nec ei proprie Dominum aliorum, sed principem Apostolorum, nec principem morere regum gentilium, sed Ecclesiasticum dicimus, eum vero primatum consequitur potestas in alios: Nam optime docet Adrianus Sarania in colloquio cum Beza, nō posse fieri, quin sint eorum etiam annui, & mensuari præfides cui aliqua potestatis. Hinc potestatem eam veteres agnouerunt. Leo ad Anastasium Episc. Thessalon: air. *Inter beatissimos Apostolos in similitudine honoris fuit quidam discretio potestatis, & cum omnium per eum electio, tui tamen datum est, vt ceteris præmereres, de qua forma Episcoporum est ora distinctio.*

Et Greg. Magn. l. 4. Epist. 38. Certe i. Cor. 6. Christianos Paulus arguit, quod et sub aliquem iudicis non proficerent, quod signum erat potestatis; nec illegitimè usurpasse Apostolum villas dixerit. Et Aug. d. Bonif. l. 3. c. 3. *Apo- Principes*
stolus cum dicitur, si non exprimitur quis Apostolus, non in- *Apostolo-*
telligitur nisi Paulus, quia pluribus est epistola notior, & plus *rum.*
omnibus laboravit. Si principatus inter Apostolos spectas, Pe-
trus dicitur princeps Apostolorum, quia insinatus est a Christo
caput & Pastor ovium.

Quin & Origenes in c. 6. ad Rom. summā illi tribuit
rerum: & Cyrillus Alexand. apud D. Thomam contra
Græcos, ait a Christo soli Petro quod suum est plenū
datum. Eucherius Lugdunen. Paulum præcipuum,
sed Petrum primum appellat, Eusebius l. 2. Historiæ Os Apo-
c. i. 4. vocat omnium *πρωτογενος*, os & aduocatum. Hinc
in Ephesino concilio aliique primus & sedet. & no-
trus.

mina-

minatur, diciturque habere *ἐξουσίαν* τὸν ἐκκλη-
σίαν, curam omnium Ecclesiarum. Cum igitur hac in na-
ue, quæ est Ecclesia, summus sit ordo, non modo ho-
noris, sed etiam potestatis, ne sit *ἀρχιεπίσκοπος*, vel *ἐπίσκοπος*
in spiritali republica, necesse est nauarchum
vnum esse à quo ceteri mandata accipiant. Et si au-
tem in quibusdam sit maior sanctitas vel eloquentia,
vel etiam scientia, quod nobis iudicare licitum
non est, maior tamen in Petro est principatus & po-
tentia. Quod vero addit Calvinus, Papam apostatam
esse, id alio loco disputandum est, nunc opus est, ut di-
cat, quis, & à quo, apostasia peccat: Vbi fuerit Cal-
vinus, à quibus exiit, orbi vniuerso notum est;
quis Pontificum à Petro discesserit ne ipsi quidem e-
dicere possunt. Peculiari autem modo primus dicitur,
non ætate, non vocatione, nec ab vno, sed pluri-
bus Euangelistis, à ceteris Apostolis: itaque vere pri-
mus est. Et quamuis in alijs varient Euangelistæ ordi-
nem, in Petro tamen & Iuda constanter obseruant,
ut hic vltimus sit, ille primus.

Primus
Pontifex
Apostata
indicant-
dus est.

Petrus non
casu pri-
mus.

Calvinus
calumni-
ando se
prodit.

Pontifex
scripturæ
interpre-
tatur.

§. 4. Obijciunt nonnulli locum ad Galat. c. 2. 9.
Sed eo de loco tum dicam cum illam epistolam expli-
caro. Nunc satis est eo loco ordinem illum esse du-
bium, Augustinus, Hieronymus, Chrysostomus Pet-
rum ibidem proponunt. Nec vero Spiritus S. prou-
identiam satis expendunt, qui arbitratu casu primo
loco positum quod primus occurreat, quod quidem
dici non potest, si vel Euangelistas, vel Spiritum San-
ctum, qui memoriam Euangelistarum, manumque
moderabatur, spectemus. Spiritus S. qui capillos om-
nium Apostolorum numeravit, & suo ordine dis-
posuit, idem etiam principum orbis terræ, imo Ec-
clesiæ seriem distinxit, non casu hunc primum, illum
vltimum fecit, atque ut ita scriberet, Euangelistam
permonit. Primum itaque Petrum dixit, quia ut in-
quit D. Chrysost. *Apostolorum omnium primus, & quasi
vertex indoctus ille fuit, & rudis: ut etiam D. Hierony-
mus contra Iovinian. c. 14. monet. Alia huius gene-
ris videat lector apud Bellarminum de pontifice lib.
1. c. 17. 18. 19. ut appareat, quam effrons sit Calvinus,*
quid quod tota antiquitas docuit, *insulse dicat à Pa-
pistis affirmari.* Quibus verbis, & sibi plurimum obest,
& nobis prodest. Obest sibi, quia tot doctissimos,
sanctissimosque, atque Synodorum centurias insul-
satis accusanti stigmatiæ nemo crederet. Prodest no-
bis, quia totam Ecclesiam veterem, hoc est, Episco-
pos, martyres, Synodos, eorumque consortes Papi-
stas appellat: illorum enim sententiam nos posteri se-
quimur.

§. 5. Multo proteruius veritati antiquæ, eiusque
testibus Chytræus insultat. [Romanus, inquit, verò
Pontifex prætextu clauium Tyrannidem arripens &
scripturæ interpretandæ potestatem sibi arrogans, ve-
rè quod in veteri proverbio est: *τῷ κλειδί τῆς βασιλείας*,
autem ostium aperit.] Hæc ille immeritum in Ponti-
ficem, à quo merito damnatus est.

Non est tyrannis, sed legitima potestas monendi,
reprehendendi, excommunicandi, qua pontifex uti-
tur, & potestas scripturæ interpretandi. Si enim illa
est in Pontifice tyrannis, cur non in alijs, vel ortho-
doxis, vel Heterodoxis. Illi enim interpretandi, &
Prophetandi libertatem prætendunt, alios ab analo-
gia, & interpretatione sua alienos condemnant, ac
anathematizant. Si datum est Pontifici iudicium, si
clauis; de interpretibus scripturæ decernere de-
bet, nec excommunicare nisi cognorit, iudicaturque.

§. 6. Virgunt tamen Chrysostomi in hunc locum
expositionem, dicere eum diserte non *seruari hic digni-
tatis ordinem.* Mihi videntur non perpendisse verba
Chrysostomi, nec sensum percepisse, Chrysostomi

verba sunt. Erat enim alter etiam Simon, qui Cananæus di-
cebatur. Similiter Iudas alter Iscariotes, alter Iacobi. Iacobus
etiam eodem modo, alter Alpha, alter Zebedæ. Et Marcus qui
dem ex dignitate ipsos ordine collocauit. Post duos enim, qui
apicem Apostolatus tenuerunt, Andream posuit, hic vero haud
ita, sed indifferenter. Immo vero etiam Thomam, se quidem mul-
to inferiorem, priore loco & ante se numerauit. Sed inficiamus
à principio Apostolorum catalogum. Primus Simon qui di-
citur Petrus, & Andreas frater eius. Non parua laudem his at-
tribuit, cum alterum à virtute, alterum à nobilitate morum
appellauerit. Deinde, inquit, Iacobus Zebedæ, & Ioannes frater
eius. Vides non ex dignitate ipsos numerari: nam mea quidem
sententia, Ioannes non solum illi qui post illum numerantur,
verum etiam fratre maior erat.

Non de ordine Petri, sed aliorum loquitur, eosque in-
ter se confert, non cum Petro. Cuius rei evidentè ratio-
nē ostendo. Nam ait Marcum ex dignitate Apostolos
collocasse, ergo Petrus cum sit apud Marcum primus non
ex dignitate primus est: igitur & apud Matthæum, a-
pud quem semper primus est, & dignitate sua primus
est. Deinde si Chrysostomi suffragor res diuimeda est,
facilè s' est conclusio. Petrus apud Marcum dignitate
primus est, ut iudicat Chrysostomus, ergo Chryso-
stomi iudicio est primus dignitate. Tercio, non fieri
comparationem aliorum & Petri, verba Chrysostomi
clarissimè indicant: *Post duos qui apicem Apostolatus te-
nuerunt Andream posuit: hic vero haud ita, sed indifferenter.*
Apud Marcum c. 3. 16. & 17. Primus est Petrus, deinde Or-
thodoxus, & Ioannes: quartus est Andreas, Marcus
quem dicit Chrysostomus *post duos qui apicem tenu-
erunt*, itaque Petrum excludit; nam si illum compre-
henderet, post tres qui apicem tenuerunt Andreas poneretur.
Petrus igitur ut caput omnium extra membrorum
comparationem ponitur. Itaque sententia Chryso-
stomi omnino Catholica faveat, præsertim cum ille a-
lijs in locis Petro primatum tribuat.

QVÆSTIO II.

Quæ hoc loco calumniatur Volfstan-
gus Musculus?

§. 1. AD hoc exemplum Christi fingitur pontifex
Romanus duo denarium numerum in elige-
dis sibi Cardinalibus, quos Apostolorum loco habe-
ret, seruasse. Nam ex hoc loco fenatim istum purpu-
ratorum defendit quidam in suis locis. Quamquam
pari est Romano pontifici duodecim Apostolos ha-
bere, proinde longe vltra illum numerum excessit, ut
quemadmodum in reliquis Christi tenuitatem supe-
rat, ita & hoc loco vincat. In Decretalib. Greg. de offi-
Archiep. in glossa sic legitur: *Cardinales dicuntur à
cardine, quia sicut in cardine regitur ostium, ita per
Cardinales regitur vniuersalis Ecclesia.* Sed o bone
Deus quam bene ageretur cum Ecclesia Christi, si
Cardinalibus istis liberaretur.]

Respondeo Cardinales non esse Apostolorum suc-
cessores, nec velut Apostolos esse adscitos; non enim
Cardinales Episcopi sunt omnes, & qui Episcopi, non
ideo sunt Episcopi, quia sunt cardinales, ideo nec suc-
cessores Apostolorum, qua Cardinales. Nec enim Pon-
tifex est Christi, sed Petri successor. Cardinales vero
consiliarij & adiutores Pontificis sunt, in Ecclesiæ gu-
bernatione, vltiorum Episcoporum Canonici. Illi si-
pij, prudentes, gnauj sint, Ecclesia recte per eorum co-
silia regitur, si quidam eorum à recto descuerint, por-
tabunt illi iudicium suum, & potentes potenter tor-
menta patientur. Verum de Cardinalibus egil. 6. Po-
liticor. In manibus est liber & grauissimi, & prudētis-
simi auctoris Plati nostri, quæ non modo Cardinali-
bus, sed omnibus Prælatibus impense commendatū cupio.

§. 2. Altera calūnia est. Vide ita quomodo istis conue-
niat, inquit, quod Pontif. Rom. sibi ipsi adscripserunt
potesta-

potestatem celestis & terreni Imperii. 22. Dist. cap. Omnes & super omnes Imperatores, reges, & omnem creaturam. Item quod possint omnes iudicare, iudicare vero nemine. 20. Dist. Si Papa. Item quod solus omnium plenam habeat potestatem. 2. q. 6. Qui se scit. Item quod possit contra Apostolum & vetus Testamentum dispensare, & concedere, praeibend. cap. propositi glossa in verbo, superius. Item quod sit vixit super terram, glossa in cap. ab arbit. & cetera superba innumerata, quae de rebus Pontificum leguntur. Apostolus 1. Cor. 3. omni a. etiam Apostolos, credentibus subiecit. Idem vero sibi.]

Reprelle sunt iam dudum istæ calumniæ. Non est
i seius usurpatus, sed à Deo collatum. Ius inquam
spirituale solvendi & ligandi, etiam reges, idq; multi fecerunt
etiam inferioris potestati E. scopi. Verum
non importunum fuerit hoc respondere, quod Simo-
nians Wirringindonus olim respondit Scutæi nuda,
qui se Wilhelmum de Pratis mentiebatur, & Societ.
nostræ liceat irem. Hæc enim & similia doctissimo
meo Præceptori Becano in Privilegiis Caluinistarum
ille obiecit. *Papa potest dispensare contra ius naturale & Ap-
postolicum. nam glossator Gratiani expressè scribit, 15. q. 6. cap.
Auctoritatem. dist. 32. c. presbyter. dist. 34. c. elector. Primò vi-
de, lector, argumentum genus; Glossator si sit, cuius
glossam deleuit Papa, si fuit, ergo id sibi arrogat, quod
in prædicator charis ille u. g. olator. Papa anathema
dicat, omnibus affirmantibus contra ius naturale pos-
se dispensare Papam: clarumq; est eam doctrinam no-
vos & veteres Romano-Catholicos tueri. Sed securam
istam nec canonem vidisse, nec glossam, nec in-
tellexisse patet: Canonistis enim Ius naturale est fre-
quenter, quod naturæ consentaneum videtur, mutari
tamen potest. Ius diuinum, quod aliquando, non
semper, nec omni loco aut tempore obligat. v. g. Iuris
diuini est, alienum reddere; ius civile præscriptione
transfert dominium, furioso gladium vetat reddere,
non decoctori, sed curato ibus eius iuberet debi-
tum. Ius diuinum est, *ne sit Episcopus Neophycus. sit vnus
vixit vir, omnis vir vxoret & prophetæ aperto, & semina o-
prio capite.* Contra hæc posse dispensare Papam, leges
ciuiles, nostros Episcopos, docetur in nostris Eccle-
siis, & scriptum etiam ad uerlariorum sententia est. (1.
Corinth. 11. 4.) Contra alia negant Papam posse, nos
tamen si faciamus, Deus non imputabit. Hanc men-
tem esse glossatoris docet argumentum canonis his
verbis propositum (15. q. 7. auctoritatem) *Apostolica
auctoritas penitus illicita in irritum deducit iuramenta.* Est-
ne illud contra ius naturale, eo quo furra interpreta-
tur modo, dispensare? 2. Non aliud agite loci, Ni-
colaus Papa, quam olim sancti Martyres, non ergo dis-
pensat contra naturæ. Verba Canonis: *Authorita-
tem venerabilium prædecessorum nostrorum secuti, & nomi-
natim beatiissimi Papa & Martyris Alexandri Quinti à beato
Petro, ab omnibus iuramentis & cuiuscunque modi obligatio-
nibus, quibus ille sese, coactis violentiæ impiorum, obligauerunt,
absoluit.* Alexandri Epistolam vide lector, d. 19. tit.
Romanorum. simulque attende, num Imperator cap. 4.
ad leg. iul. Maiest. §. 2. contra ius naturale dispenset, an
vero Scutæi dicat quod ille:*

Maiores etiam, d. 34. c. lector, est vanitas, si viduam alterius
Adami Conzen in Evang. Tom. I.

uxorem accesserit, in lectoratu permaneat, aut si forte necessitas
sit, subdiaconus fiat, nihil autem supra, similiter si bigamus fue-
rit: ergo Papa dispensat, &c.

Panormitanus c. fin. de diuortio, ait, dispensare contra nouum Testamentum posse. Non visum à Scurra Panormitano, multa suadent, 1. Quia contra morem, & scriptum citat, nam est in caput finale, de diuortio l. 4. decreti. 19. 2. Quia eod. loco docet, contra leges diuinas non posse dispensare Papam. 3. Quia Panormitanus omnino diuersa mens est. Cum enim illud caput explicuisset, in quo Innocentius Tertius recens conuersus ad fidem, qui matrimonium ante contraxerant cum relictis fratris, secundum legem Mosaicam, propter infirmitatem permittit, vt eo matrimonio post baptismum utantur. Non tamen liceat baptizatis ita contrahere. Deinde fubicit Panormitanus. Secundo nota; quod Papa ex maxima causa posset dispensare contra nouum Testamentum. Certe um in additionibus remittit lector ad ea, quæ dixerat idem Panormitanus in cap. 13. t. qui filij sint legitimi, vbi num. 21. sic habet: Nec obstat, si dicitur Papam posse ex causa dispensare in gradibus diuina lege prohibitis, vt notatur per aliquos in cap. literas, de restitut. sponsat. quia illud verum, secundum eum disponendo, & legitimando matrimonium, vt ex nunc, non autem ex tunc, ita vt filij ante geniti censentur legitimi. Ecce illa dispensatio est dispositio circa ea, quæ non prohibentur nouo Testamento. Deinde, nonne Ministri, cum pileolati concionantur, eodem iure dispensant? Tollitur ignorantia, euanescent calumnia, cuius mater est impietas, Pater furor. Non enim de lege quauis, sed ea, quæ verum nonominino necessarium est, dispensare potest. Sic Ambrosius contra nouum Testamentum Neophytus, ad Episcopatum venit.

Idem dicit Bertachinus in repert. dicit. Papa. at nihil talē
in repertorio reperitur. nosſum repertorium ſichab-
teri: Papa non poteſt diſpenſare in prohibitis Teſtamento ve-
teri & nouo. Anton. de But. & Ioan. Andr. in cap. ſuper de v-
ſur. & Anton. de Prato in dict. conf. 11. col. nec contra Euan-
gelium, nec uis Diuinum 26. diſtinct. 1. deinde 14. diſt. ſicut
& gloſſam cap. literas de reſtit. ſpoliat. Bertachinus non
modo ipſe mendaci Scurram arguit, ſed alios quoq;
citat contra Scurras. Quod illos apud quos aliqua iuri-
ſdictio & æquiritas curam reſidet, adhuc tam manifeſta di-
cturos arbitrare?

Idem glossator scribit, quod Papa est verus Deus, & verus homo, & habet caeleste arbitrium, ideo potest creare, substantialia mutare, &c. Glossatoris sunt, non Papæ. 2. Verum sensum habent, Papæ est Deus, vt Principes & Reges, vt Episcopus, vt Dei vices gerens, non enim alia mens glossæ, quam canonis, cuius verba sunt: Non enim homo, sed Deus separatus, quod Romanus Pontifex, (qui non puri hominis, Papæ quod sed Dei vicem gerit in terris) Ecclesiæque necessitas vel vtilitas pensata non humana, sed diuina potius auctoritate dissolui

Verus ergo Deus, non naturâ, sed verè diuinâ au-
thoritatè, sic nos à Deo matrimonio solui dicimus
cum legitimâ Magistratus authoritatè, separari con-
iuges, & ad vota nona adfoiare permittimus.

3. Cui offendit glossator, cuius loquendi modum
Papistæ non probant, & laudatur Gaspar Walerus
cauponans deliria Graferi? (Præf. Graferi ad Regem
Angl.) Tertium fuit, maiestatis tuae auctoritas, *que in ipsa*
SVMMA AC PLANE DIVINA RESIDET, &
talis iam olim residebat, in IMMENSÆ magnitudinis &
claritudinis profatioribus suis. An ideo Voistius Caluini-
sta Deo immensitatem detraxit, quia videbat eam à
collega Tigurino magno quidem, sed tamen duam. *Adulatio-*
insulatum Regi tributum? Verum non culpata hæc nes Calui-
P. Becanus, sicut nec, quod lucubraciones illæ ad sa-
manorum. cratissimi, & cellissimi præsidii aram fusi, eandantur.
Tantum monet, ne Sectarii plura Regibus & Reginis
suis tribuant, quam Catholici Papæ suo. Deinde e-
bulones

Quedam
in nouo Te-
stamento
interdum
mutata, &
consilia nō
perpetua
præcepta.

DAVIDS Gm.
17
Evangelia
C VI
18

bulones putat (Aret. Apocalyp. 13.) Qui Romanum Imperatorem inuictum dicere, & felicitatem & successum Imperij Romani nimium mirari, calumniantur esse adorare Draconem: cum tamen externi Reges habeant summam ac planè diuinam auctoritatem, immensam magnitudinem. Sint potentissimi, augustissima eorum auspicia, sint inuicti & *et regum sui*. Præfat. Wesari. Pontifici igitur illa tribuimus, quæ saluis legibus noui, & veteris Testamenti fieri possunt, nec ullam, nili vicariam potestatem.

§. 3. [Deinde apertus est, inquit Musculus, locus Cypriani tractat. 3. de simplicitate clericorum, ubi sic dicit: Hoc erant utique & ceteri Apostoli, quod fuit Petrus, pari consortio præditi, & honoris, & potestatis. Si pari consortio potestatis & honoris præditi fuerunt, ut quid somniatur Petri primatus.]

Respondendo fieri non potuisse quin cauteriatæ fuerit conscientia, qui nihil omnium conscientiam veritatis, Cypriani locum mutilum proferendo, contra Cypriani, & propriam mentem loquatur. Cyprianus de unitate Ecclesiæ contra schisma Nouatianum scribit, & ideo eos perire affirmat, qui à cathedra Petri recedunt. Integrum Cypriani locum adfero, ut decepti videant, quæ per hanc Patres citent aduersarii. Hoc eo fit, ait, fratres dilectissimi, dum ad veritatis originem non reditur, nec caput queritur, nec magistri celestis doctrina seruatur. Quæ si quis consideret & examinet, tractatu longo atq; argumentis opus non est. Probatio est ad fidem facilis compen-

diuio veritatis. Loquitur Dominus ad Petrum: Ego tibi dico, fidei ad Pe- inquit, quia tu es Petrus, & super istam petram edificabo Eccle- trum refu- siam meam, & portæ inferorum non vincent eam: Et tibi da- gere. bo clauis regni caelorum, & quæ ligaueris super terram, erunt ligatæ & in caelis: & quæcunque solueris super terram erunt solutæ & in caelis. Et iterum eidem post Resurrectionem suam dicit: Pascue oues meas. Super illum vnum adificabo Ecclesiam suam, & illi pascendas mandat oues suas. Et quamuis Apo-

stolis omnibus post Resurrectionem suam parem potestatem tribuat, & dicat: sicut misit me Pater, & ego mitto vos accipite Spiritum sanctum. Si cui remiseritis peccata, remittentur illi; si cui teneritis, tenebuntur: tamen ut unitatem manifesta-

Vna Cathe- ret, vnam cathedram constituit, & unitatis eiusdem originem thedra con- ab vno incipientem sua auctoritate disposuit. Hoc erant utiq; stituta.

& ceteri Apostoli, quod fuit Petrus, pari consortio præditi, & honoris & potestatis, sed exordium ab unitate proficiscitur. Primatus Petro datur, ut vna Christi Ecclesiæ & cathedra vna monstraretur. Et Pastores sunt omnes, sed grex vnus ostenditur, qui ab Apostolis omnibus vnanimi consensione pascatur. Quam vnam Ecclesiam etiam in Cantico Canticorum Spiritus S. ex personâ Domini designat & dicit: vna est columba mea, perfecta mea, vna est matri suæ, electæ genetrici suæ. Hanc Ecclesiā unitatem qui non tenet, tenere se fidem credit? qui Ecclesiā renititur & resistit, qui Cathedram Petri, super quam fundata est Ecclesiā, deseruit; in Ecclesiā se esse confidit?

Super vna Petri Ca- thedrā fundata Ec- clesiā. De lectione controuersia est. Pammilius ex codice, Cambronensi, & Manutius ita legunt. Et quamuis Apostolis omnibus parem tribuat potestatem, vnam tamen cathedram constituit, unitatis eiusdem originem atque rationem sua auctoritate disposuit. Hoc erant & ceteri quod Petrus, sed Primatus Petro datur, ut vna Ecclesiā & cathedra vna monstraretur. Et Pastores sunt omnes, sed grex vnus ostenditur qui ab Apostolis omnibus vnanimi consensione pascatur. Qua in lectione non est vlla difficultas, & lectio sane præferenda est.

Cyprianus explicatus. Veratissimis codicibus vsus est Manutius. Testatur Marianus Victorius annotat. ad Hieronym. vnum fuisse 900. annorum. addit Pammilius. Hobi Cardinalis Codicem. Quod si alia lectio placeat, explicant eam Bellarminus, Remundus Rufus, contra Molinam. Alanus Copus contra Magdeburg. dial. l. cap. 20. Facilis est ratio, par fuit honor apostolatus, par potestas prædicationis & miraculorum, par iurisdic- tio,

Apostoli quomodo pares. Veratissimis codicibus vsus est Manutius. Testatur Marianus Victorius annotat. ad Hieronym. vnum fuisse 900. annorum. addit Pammilius. Hobi Cardinalis Codicem. Quod si alia lectio placeat, explicant eam Bellarminus, Remundus Rufus, contra Molinam. Alanus Copus contra Magdeburg. dial. l. cap. 20. Facilis est ratio, par fuit honor apostolatus, par potestas prædicationis & miraculorum, par iurisdic- tio,

par inquam in alios, sed Petri etiam in ipsos. Nam Petri cathedram statuit, super quam fundata est Ecclesiā.

§. 4. Denique, [Non possum, inquit, hic transire Romanam illam stupidam ambitionem, cui Cephæ idem est quod caput. Arguentes enim ex hac dictio- ne, probare conantur suum primatum Romani Pontifices. Nam ita legimus in Epist. 3. Anacleti Papæ: Et licet omnes essent Apostoli, Petro tamen à Domino concessum est, & ipsi id ita inter se voluerunt, ut reli- quis omnibus præficeret Apostolis, & Cephæ, id est, caput & principatum teneret Apostolatus. Et in Decretis Vigili Papæ c. 7. ita legitur: Quoniam licet omnium Apostolorum par esset electio, beato tamen Petro concessum est, ut cæteris præmereretur: unde & Cephæ vocatur, quia caput est, & primus omnium Apostolorum. Hos remittimus ad Euangelistam Ioannem, qui c. 1. dicit. Tu vocaberis Cephæ, quod si interpretaris, sonat Petrus. Vsque adeo videlicet Romani caput & primatum somniant in Ecclesiā, ut sanum illis non sit caput. Bene scilicet Ecclesiæ consulunt, caput illi dantes faxeam. Quanto melius illi, qui filium Dei ponunt Ecclesiæ caput?]

Respondendo rectè quidem facere Musculum, quod illam Epistolam Anacleti esse agnoscat; nam de statu controuersiam illi faciunt nouatores, quam defendit Baronius anno 103. 106. 112. & in Martyrol. 13. Iulii. Et Turtian. noster lib. 2. cap. 8. contra Magdeburg. & Geneb. in Anacleto. Martyrio coronatus est anno 112. 13. Iulii fuisse Clementis successorem, testatur Angulimus Ep. 165.

Hoc igitur conuictum Anacleto impingitur, qui Petrum & Paulum adolescens videre potuit, quilibet eadem sanguine signauit suo. Deinde potest sententia eius rectè intelligi, ut nihil falsi contineat. Voluerunt enim ut cæteris præficeret Apostolis, & teneret Cephæ, id est, caput & principatum Apostolatus, non ait dictio- nem *κεφαλή* seu Cephæ propriè significare idem quod caput, neque eandem propriè idem significare quod principatus; sed Cephæ esse, seu Cephæ tenere, idem fuisse, ac tenere caput, & principatum; itaque Metaphorice cam Cephæ significationem adfert, quæ vera est. Nam eff. Cephæ, est esse caput, ac Principem; ita Christus lapis angularis est, id est, caput, & Principes Ecclesiæ, idemque fundamentum, sic & Apostoli fundamenta sunt, hoc est, capita. Eadem ratione Vigilius intelligendus est; Concessum est Petro, inquit, ut præmereretur, unde & Cephæ vocatur, quia caput est, & primus Apostolorum. Perinde ac si dicat. Si non vocatur Petrus quia caput est, & primus Apostolorum, non hoc dicit Petrum & caput, & primum, & Principem esse Synonyma ut sunt caput, & *κεφαλή*, sed Petram esse, idem esse, quod est esse caput, & Principem, Etenim obscurot Metaphora per vltiorem exponitur, nec vllum tam maleuolum sanctorum martyrum calumniatorem esse arbitror, ut dicat eos putasse, Cephæ, & Principem, & primum esse Synonyma. Si igitur in Principe & primo Metaphoram explicatam intelligunt, cur non etiam in verbo *Caput*? Hinc apparet quo hæresis verborum captatrix perueniat, dum sanctorum simpliciter loquentium sensa conatur deprauare.

QVÆSTIO III.

Quæ aliorum Apostolorum nomina & gesta?

§. 1. Andreas Petro proximè iungitur, à Marco idem interpolito Ioanne & Iacobo, quarto loco collocatur, Chryl. à virtute eum nomen habere asserit,

asserit, dicitur enim *ὁ δὲ πρῶτος* *Ἀνδρέας* fortitudine. Vocatione primus fuit, & Petrus senior, ut refert Epiphanius hæresi 51. Quare fallunt hæretici dum Petrum primo vocatum affirmant. Eum fratrem esse, Marci 1.3. & Lucæ 6.9. etiam constat. Mentio eius est Ioan. 6.12. Marci 13. Apud Eusebium lib. 3. cap. 1. in Scythiâ prædicasse dicitur. Patris in Achaia crucifixus est, ut constat ex Epistola Episcoporum & Cleri Achaici.

§. 2. Iacobus Ioanni antepositus, ut etiam à Marco, qui illis Andream postponit, quia simul eos collocare voluit, quibus nomen Christus immutavit. Frater Ioannis fuit, filius Zebedæi, vocatio eius Matth. 4.10. Marci 3.9. Luc. 6.9. Actor. 17. ab Herode interficitur, corpus eius Compocellum delatum est: Vocari solet Iacobus maior.

§. 3. Ioannes qui vocari solet, discipulus, quem diligebat Iesus. Euangelium, tres Epistolas, & Apocalypsin scripsit, itaque de eo complura habentur in sacris Libris Matth. 4.10. 17. 20. 26. Marci 1.3. 9. 10. 13. 14. Luc. 5. 6. 11. Ioan. 1.3. 19. 21. Actor. 3.4. 8. ad Gal. 2. Vixit Ephesi, Romæ ex ferueto oleo illæsus exiuit, in Patrum relegatus à Domitiano, sub Nerua Ephesum rediit, vbi annos 68. post Christi resurrectionem obiit. Eusebius 1.3. c.1.

§. 4. Philippus natus est Bethsaidæ, Ioan. 1. Erat hoc oppidum propinquum Capharnaum, dicta domus venationis ob piscium copiam. Ioan. 6.12. 14. Matth. 10. Marci 3. Luc. 6. Actor. 1. eius mentio habetur. Docuit in Scythiâ martyrio obiit Hierapoli Asiæ vrbe. Euseb. lib. 3. c.31.

§. 5. Bartholomæi in Scripturis nulla est mentio, nisi in Catalogo Apostolorum. Matth. hoc loco Marci 3. Luc. 6. Act. 1. Indos docuit, Euseb. 1.3. c.1. Vtuo crudeliter pellis detracta est. Qui ad reges Ptolomæos eius progeniem referunt, Apostolo frustra honorem conciliare conantur. Malo à Tholmai, quod est nomen Hebræum Ios. 15. 4. 2. Reg. 33. derivari.

§. 6. Matthæus, supra dixi, post resurrectionem in Iudæâ, Asiâ, Ponto, Æthiopiâ docuit, vbi adhuc inter Christianos eius est memoria.

§. 7. Thomas seu *תאומא* *Thauma* Syriacè, dicitur quod est geminare, itaque & Græcè *ίδυμω*, seu *Geminus* vocatur. Eius in Catalogo mentio est. & Ioan. 14. itemque 20. nobilis dubitatione, & deinde fide. Carmanos, Babylonios, Indos docuit, ut Hieronymus, alique, eius hodie sepulchrum videntur in India.

§. 8. Iacobus alter, dictus minor, Alphæi, & Mariæ filius, ea Maria soror, hoc est, cognata dicitur B. Virginis. Eius frequens mentio est Matth. 13. 27. Marci 3. 6. 15. Actor. 1. 12. 15. 21. Galat. 1. 2. 1. Corinth. 15. Ierosolymis mansit annos 30. Episcopus. Euseb. 1.2. c. 23. vbi etiam martyrio ad Dominum migravit.

§. 9. Thadæus Hebraicè Iudas, Syriacè Thaddai, vel Thaddi cognomen fuit Lebbai, Græcè & Syrus Lebbeus, *ὁ δὲ καλεῖται* *ἰωδ δ αὐτοῦ*. Hic proprio nomine dictus Iudas, qui & Epistolam scripsit. Ex *יבנה* fit *יבנה* *lau*, at *לביא* *leo*, Iudæ est Symbolum. Gen. 49. 9. alii à *לב* *cor*, alii à *לב* *mamma*.

§. 10. Simon frater Iacobi minoris, & Iudæ, filius Mariæ & Cleophae. Ægyptios & Perlas docuit, tandem Ierosolymis crucifixus est. Euseb. lib. 3. c. 11. & 32. Dicitur esse Simon Cananæus, Græcè *Κανανίτης*, alii à Canavico, vbi aqua in vinum est mutata, alii vero à Zelo; nam Actor. 1. 13. vocatur *Ζηλωτής*, est vero *קנא* Hebræis Zelare.

§. 11. In Iudæ proditoris nomine, siue sit declinans ad strangulationem, siue mercede declinans, seu deficiens Dei prouidentia apparet. Iscariotes Syrus *שקריא* *Schekariatho*, ita & libri nonnulli Latini, Adami Genzen in Euang. Tom. I.

sed I. omisso vt Spanja pro Hispania. Nomen loci est, licet nonnulli dici velint, *virum Carioth*, seu *virum Cariothensem*, vt Esd. 2. 22. dicuntur, *virum Anathoth*. Additur hic Apostolis, ne turbemur, si in Ecclesiâ malos, & sæpe quos minime putabamus esse, experiamur. Carioth vrbs Iudæ est, qui ab Isachar formant, magis aberrant. Iunius & Tremellia. *כרית* & *כרית* vt *כרית* sit In Iudæâ passuum futurum tertiæ coniugationis & significatur mine mercede defecturum seu inducendum ad defectum omen. Non videtur ab oppido nomen habere. Non enim est in Syro *כרית*, neque *כרית*, præpositum, deinde Carioth non est per *כרית*, & *כרית*, sed per *כרית*, & *כרית*, scriptum. Sed literæ illæ commutari potuerunt. Alii Schechariut esse marsupium, alii Secar esse strangulationem, & sensum esse declinans ad strangulationem, sed Christum nomen imposuisse hoc non est probabile, nec parentes, cum sit tam mali ominis. Malo eum dictum quasi declinantem ad mercedem, lucro deditum.

Donatistas aliosque refutat cæterus ille, in quo non defuit Iudas traditor, Quomodo ergo si inter duos per malos decem impius fuit vnus, non esset in tot populis habet bonis.

Iudam docuisse, & more aliorum miracula patras se non est dubium, cum tamen reprobos esset. Quod insigne argumentum præbebat olim Catholicis contra Donatistas in Africa, qui Ecclesiam non nisi ex iustis constare fingebant, ipsi hominum iniustissimi, & flagitiosissimi. Interim & hoc docemur, fidem magnam, quâ miracula operatur Iudas, sine charitate fuisse, nec tamen ad iustitiam fuisse satis: & insignia crebro dona in reprobos conferri.

VERSVS 5.6.

In viam gentium ne abieritis, & in ciuitates Samaritanorum ne intraueritis, sed potius ite ad oues quæ perierunt domus Israël.

QVÆSTIO I.

Cur noluerit Apostolos ire in viam gentium?

§. 1. IN viam gentium cum ire vetat, non monet, ne gentium se moribus ritibusque contaminent, quod alioqui est ire in viam alicuius. Quid tibi vis in via Ægypti? Ierem. 2. 18. *Et in via peccatorum non stes*. Initio gentium. Sed vetat in regiones, & vrbes gentium prædicationibus non candi causa accedere. Hoc enim initio ad Iudæorum prædicationem conversionem opus erat. Iudæis enim erat facta promissio Genes. 17. vers. 1. Roman. 15. vers. 8. Actor. 13. vers. 46. Magnam exultationem Iudæi prætereundere poterant, si ad gentes se contulissent; se enim electos, gentes reiectas iudicabant. Insigne odium erga gentes demonstratur Actor. 22. vers. 21. Cum Apostolus diceret, sibi à Deo imperatum, *vade, quoniam ego in nationes longe mittam te*. Itaque cum Iudæis promissus esset, non poterat censeri Messias esse, nisi Iudæis prædicaret.

§. 2. Ciuitates *סמריה* est in Græco. Samaritanos addit, quia cum quadam ex lege seruarent, putare poterant Apostoli illos non comprehendi nomine gentium, ideo illos speciatim excipit, de origine Samaritanorum 4. Reg. 17. & Ioseph. lib. 9. c. ultim. itaque limitata hic est potestas prædicandi, postea dabitur Samaritanis generalis, post resurrectionem cum velum templi scissum esset. S. Cyprianus ad schismatis detestationem tici, & pene hoc gentes.